

Intervju med Odd Edvardsen

11. november 2008

Hvordan opplevde du møtet med Universitetet på tidlig 70-tall?

Jeg begynte å studere i 1972. Universitetet var helt nytt. Vi forventet at det skulle bli noe annet enn landets øvrige universitet. Jeg satt i interimsstyret og brukte i likhet med andre studentrepresentanter svært mye energi på dette styret. Vi studenter sloss for å få størst mulig innflytelse. Vi skulle skape et universitet som var landsdelsrelevant, som var for folk i Nord-Norge.

Det kunne gå ganske hardt for seg i styremøtene, og vi studenter utløste nok betydelig irritasjon hos andre i styret. Jeg merker meg at flere av de vi sloss med i styret den gangen, etter hvert er blitt svært så forsonlige i tonen. Jeg satt i styret sammen med professor Helge Stalsberg, som vi studenter regnet som en av våre motparter. Da jeg traff han for ei stund siden, la han ikke skjul på at han savnet det sterke studentengasjementet fra 70-tallet. Retrospektivt er det dette en følelse han deler med flere. Da vi sto midt oppi det, var nok frontene ganske skarpe. Universitetsmiljøet var lite og oversiktlig. Vi hadde mye mer kontakt med lærerne enn det som er vanlig i dag. En kjente de fleste i et studentmiljø som ikke var større enn at vi stort sett visste hvem som stemte ja og nei til EF (EU).

Hvordan opplevde du som politisk radikal student møtet med Tromsø?

Tromsø var en krevende by å komme til. Erlend Rian var redaktør i avisa *Tromsø*. Borgerskapet i Tromsø hadde nok ventet seg noe annet enn et radikalt og rødt universitet. Da det etter hvert ble fullt av studenter med røde anorakker på Ølhallen, så var det nok et irritasjonsmoment på fredagene for en del av stamgjestene der. Men det var krigsoverskriftene i lokalavisene dag ut og dag inn om revolusjonære studenter og venstre-vidde lærere, som påvirket opinionen sterkest. Da disse aviskampanjene var som verst, og vi syntes det var så usaklig at det gikk over alle støvleskaft, oppsøkte vi Willy Haugli og sa at dette ikke kunne fortsette. Vi mente at han, som kjente byen godt, måtte prøve å stagge den agitasjonen vi mente vi var utsatt for og som var kommet helt ute av proporsjoner. Nå kunne selvsagt ikke Willy Haugli gjøre så mye, men

<http://doi.org/10.7557/15.4351>

© The author. This is an open access article distributed under the terms and conditions of the [Creative Commons Attribution 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) license.

han forsto oss, og vi hadde en fornuftig diskusjon med han. Det sier noe om at det var en viss nærhet. Han forsto at avisangrepene var usaklige.

Du deltok på styremøtet der Universitetets første rektor skulle velges.

Det var en voldsom medieoppmerksomhet rundt det første ordinære rektorvalget. Kandidaten som var selvskreven til vervet, Peter F. Hjort, hadde stilt som ultimatum at alle grupper skulle støtte han. Studentgruppa hadde konkludert med at vi ikke støttet hans kandidatur. Han forsøkte å legge lokk på de uenighetene som hadde vært mellom han og studentene ved å kreve våre stemmer for å påta seg vervet. Dette var ikke i samsvar med vår forståelse av demokrati og avdekket en type holdning som var fremmed for oss. Det ble hevdet at vi studenter var urimelige som ikke ville støtte han. Hvis han skulle skaffe seg støtte fra oss, så måtte han heller ha arbeidet for det og strukket ut en hånd. Det opplevde jeg ikke at han gjorde. Utad var det nok slik at vi studenter fikk skylda for at Hjort ikke ble rektor. Innad på Universitetet opplevde jeg derimot at både professorer og andre hadde forståelse for vår argumentasjon. Det gjaldt ikke minst professor Yngvar Løchen. For de som hadde fulgt diskusjonene om demokrati på Universitetet, var det åpenbart at Hjort ikke ble sett på som uerstattelig i alle kretser. Men mange så på Hjort som skaperen av Universitetet, og for disse var det urimelig at vi studenter ikke bøyde oss for hans ultimatum.

Studentpolitikken var utvilsomt et viktig innslag i etableringsfasen

Vi hadde oppnådd å få en tredjedel av plassene i alle de organene som var opprettet. Vi hadde stor innflytelse. Vi ønsket å skape en ny måte å drive universitet på, der sterk studentrepresentasjon og medvirkning var viktig. Alle skulle være representert, og alle stemmer skulle bli hørt. Når vi kom til Oslo på Norsk Studentunion (NSU)- og andre møter, ble vi regnet som de mest rabiater. Vi var mot professorvelde, for direkte demokrati og for allmøter som beslutningsorgan. Når noen av disse NSU-lederne kom til Tromsø, fikk de ofte motbør. Engasjementet dabbet gradvis av fra slutten av 70-tallet og utover på 80-tallet.

Når jeg har vært på møter og observert hvordan dagens studenter er involvert i den pågående fusjonen mellom Universitetet og Høgskolen, er kontrasten til syttitallet påfallende. Ikke er studentene informert, ikke er de engasjert, og de har liten innflytelse i forhold til det vi hadde. Jeg tror dette har sammenheng med at studentene i liten grad føler at de har direkte innflytelse og politisk betydning. Derfor har det vært vanskelig å få studenter til å engasjere seg og til å stille til valg. Det har vært vanskelig å fylle de posisjonene som studentene formelt har krav på.

Dere vek ikke tilbake for å formulere ønsker og krav til innhold og arbeidsmåter i fagene?

Da jeg studerte sosiologi, var vi en gruppe studenter som ville se nærmere på framtida til de ensidige industristedene i Nord-Norge. Dette var i Brox' og Sosialistisk venstrepartis veldig grønne periode, da fiskerbonden og hans situasjon faglig sett sto i fokus. Da oppdaget vi til vår overraskelse at lærerne var lite villige til å slippe til slike nye tanker. Vi sloss virkelig hardt for å få opprette en gruppe som skulle rette søkelyset på dette temaet. Vi fikk til slutt hyrt inn en vikar (Knut Heen) som skulle dekke emnet. Vi dro på studietur til Jernverket i Mo i Rana. Derfra kom senere stortingsrepresentant Inge Myrvoll, som var med i gruppa. Selv kommer jeg var fra Narvik. Vi hadde folk i gruppa som hadde fortid på anleggsarbeid. Gruppas navn var industrisosiologisk gruppe. Med mye skrik og skråll ble den opprettet, og den ble nedlagt da vi hadde avlagt mellomfagseksamen. Det ble for øvrig nesten alle de ensidige industriarbeidsplassene i Nord-Norge også, uten at samfunnsfaget på Universitetet markerte seg på noen måte om dette. Vi som tilhørte industrisosiologisk gruppe, forlot Universitetet ganske frustrert.

Det har slått meg er at Universitetet i Tromsø ikke hadde noen kompetanse og innsikt i de prosessene som var like rundt hjørnet i Mo i Rana, Narvik eller Kirkenes. Dette var ikke et prioritert område for det nye nordnorske universitetet. Det skuffet oss. Da så man også at akademia styres etter hva som var prioriteringen til de forskerne som var rekruttert hit.

Når man hadde ansatt en professor, hadde man samtidig hyrt et lag med samfunnsvitere som var faglig på linje med professoren. De hadde med seg hoffet sitt. Det var derfor ikke bare enkeltpersoner, men lag av folk som kom. Det kom en gjeng med sosiologer som hadde interesse for helsepolitikk, så kom en annen med planlegging som hovedfelt, osv.

Hovedargumentet for å få et universitet i nord var behovet for en medisinutdanning. Dette ble et ganske omfattende prosjekt. Medisinerne utgjorde tidlig en tallmessig stor gruppe som hadde veldig stor innflytelse. Studiet krevde store ressurser og ble av mange av oss sett på som en skikkelig gjøkunge i universitetsreiret. Realistene, særlig de knyttet til Nordlysobservatoriet, ble regnet for å utgjøre et høyremiljø. Det var de også, etter min oppfatning. Det kom fram i debatter om studentrepresentasjon.

Hvordan har det gått med Universitetet i Tromsø?

Jeg tror at Universitetet hadde et mye større potensial enn det fikk realisert. Utviklingen gjorde institusjonen atskillig mer introvert etter hvert som årene gikk, og folk ble opptatt av å gjøre karriere. Det akademiske livet ble mer og mer likt andre akademiske miljøer. Særtrekkene ble gradvis luket bort. Dette har ikke minst gått utover landsdelsengasjementet. Jeg synes at Universitetet i altfor liten grad er engasjert i viktige politiske og samfunnsmessige prosesser i Nord-Norge.

Talende eksempler på forandring er det at medisinerstudentene nå går polonese før de får vitnemålet, dekanene kler seg i kapper ved disputas og andre viktige begivenheter. Hadde dette blitt fortalt oss på tidlig 70-tall, så hadde vi ikke trodd våre egne ører. Det dreier seg om en borgerliggjøring av Universitetet.

Jeg har siden slutten av 1980-tallet vært tilsatt i høgskolesystemet og registrert derfra hvordan høyere utdanning har vært ledet. Mye av reformarbeidet på høgskolesektoren har vært gjennomført med en diktorisk og voldsom styringskraft av departement og politikere. Man har gjennomført det på en slik måte at poenget var at de som ble berørt av det, ikke skulle høres. Man bestemte seg for resultatet og gjennomførte det. Når det gjelder fusjonen mellom Høgskolen og Universitetet, ble det først bestemt at den skulle gjennomføres og hvordan det skulle være. Deretter ble de ansatte invitert inn i prosessen. Det er en helt motsatt prosess av det jeg opplevde da Universitetet ble etablert. Da var det atskillig mere åpenhet. Man inviterte folk til å bruke krefter på å skape noe nytt, uten at man helt sikkert visste hva det ville bli. Nettopp det tror jeg ga den energien som skulle til. Jeg ser en helt annen måte å drive utviklingen av høyere utdanning på nå enn det som var tilfellet den gangen.

Hva med de omfattende endringene av organisering og styring innen akademia?

Ved de nye fakultetene på Universitetet skal det være eksterne styrerepresentanter. Men hva skal kriteriet være for hvem som skal representere samfunnet? Hvorfor er det så viktig at det er en ekstern leder? Vi har slåss for Universitetets integritet og selvbestemmelse, det har vært et viktig akademisk prinsipp. Når man nå sier at universitetet i større og større grad skal styres av eksterne krefter, må man spørre hva slags krefter? Dersom vi går tilbake og ser på det politiske engasjementet på 1970-tallet, så var det nettopp drevet av et ønske om å få inn krefter i universitetet som ikke hadde en stemme der ute. Istedenfor Barlindhaug og alle mulige andre som sitter i styret for Helse Nord og er styreledere. Disse folkene har nærmest en føydal form for innflytelse i

en del av de offentlige styrene. Det skjedde med sykehusreformen, og sånn har jeg inntrykk av at man tenker når folk skal rekrutteres inn til universitetet, ikke minst til fakultetsstyrene.

Dersom høyere utdanning i stor grad skal finansieres gjennom ekstern finansiering i nært samarbeid med næringslivet, så er dette forslag som ville vært helt utenkelige på begynnelsen av 70-tallet. Det var motstand mot at oljeselskap eller andre næringslivsaktører skulle finansiere deler av høyere utdanning. Dette gjør de ikke av god vilje, de gjør det for å få et eller annet tilbake. Men dette er i dag blitt politisk sett både spiselig og ønskelig. Universitetet knegår næringslivet for å få samarbeid og penger, felles prosjekt og alt det der. I altfor liten grad diskuteres konsekvensene for Universitetets integritet, selvstendighet og frie forskning av at så mye skal finansieres eksternt.

Visse typer forskning prioriteres. Det som betyr mest er publisering i spesielt prestisjefylte tidsskrifter. Dette er med og styrer hvordan Universitetet fungerer internt. Å stille krav om at du skal skaffe deg finansiering fra eksterne kilder, vil virke styrende på hva du gjør og på hvordan du opptrer i samfunnet. Vårt argument den gangen var at hvis du gjør deg avhengig av ekstern finansiering, så vil det være andre som styrer forskningsinteressene. All innsatsstyrt finansiering av høyere utdanning har vært slik at hvis du sier at noe er prioritert, så springer alle dit. Slik har det vært i alle de årene jeg har vært i akademia, både i Høgskolen og på Universitetet.

Mange av de som engasjerte seg på venstresida i studentpolitikken på 70-tallet, satt i sentrale lederstillinger innen høgskolesektoren da Hernes fikk gjennomført reformen i 1994. Hernes regnet seg som radikal, han var stjerna som laget utredninga om hvordan sektoren skulle sentraliseres. Det er altså en gammel «radikaler» som er arkitekten bak tidas sentralisering og stordrift. Her mener jeg at de ansattes innflytelse over egen hverdag samt handlingsrommet for å ivareta lokale interesser, er blitt skadelidende. Dette vil forsterkes dersom høgskolene skal bestå av enheter fra mange byer. Dersom Tromsø, Hammerfest, Alta, Narvik og Bodø sammen skal utgjøre en institusjon, vil utvilsomt innflytelsen til de ansatte minimalisert. Dette er det Stjernø og kompani står for, folk jeg kjente som radikaler da jeg studerte. Nå legger de premissene for denne type prosjekt.

Var ditt strev og ditt engasjement som radikal studentpolitiker forgjeves?

Kanskje kan man si det. Men jeg tenker ikke på det på den måten. Jeg legger vekt på at man høstet noen viktige erfaringer ved å ha vært gjennom det. Eksempelvis er det interessant at professor Stalsberg

tenker tilbake på dette som en god tid. Jeg tror mange savner et større engasjement i dag. Men alle våre forslag var nok ikke like realistiske. Likevel vil jeg understreke at det jeg mente den gangen om maktforhold og om situasjonen i verden, står jeg fremdeles for. De fattige er blitt fattigere, de mektige er mektigere, de rike rikere. Verden er blitt slik at vi egentlig ikke vil ha den inn i vår egen komfortable hverdag. Dette strir vi med. Noen ganger presser det seg gjennom, som når Israel herjer i Gaza, eller når vi får mediedekning av en sultkatastrofe eller av forholdene i Kongo. Jeg tror at om vi ser på politikken fra den gangen, så hadde vi ikke så hårreisende feil. Men vi har på en måte blitt en del av vår tid, vi har føyd oss inn i folden, og vi lever godt. Jeg har en *button* som jeg kjøpte for mange år siden, hvor det står «lærerne har det så godt at de orker ikke mer». Jeg tror at noe av dette har rammet det generelle engasjementet, også faglig sett, slik at vi har blitt oss selv nok i altfor stor grad.

Hva med Universitetets betydning?

For det første har Universitetet hatt svært stor betydning for Tromsø, som har vokst enormt siden Universitetet startet. Universitetet har hatt mye å si for utviklingen av Tromsø både kulturelt og generelt samfunnsmessig. Når selvbevisstheten i den nordnorske befolkningen er blitt mye bedre, har Universitetet utvilsomt vært en av de viktigste bidragsyterne til det.

Vil du si noe mer om fusjonen?

Dersom man skal gjøre en endring, så må det ligge en visjon til grunn, en tanke om hvorfor man skal endre. Jeg synes at fusjonen har manglet noen klar visjon. Man har rett og slett manglet en god forklaring. Det tror jeg også forklarer mangelen på entusiasme i personalet for prosjektet. Vi på Avdeling for helsefag har blitt slått sammen med Det medisinske fakultet. Engasjementet blant medisinerne har nesten vært lik null. Det betyr at Fakultetet har tenkt å fortsette akkurat som før. Det har vel egentlig også vi tenkt å gjøre. Men man har ikke tenkt å utvikle det faglige miljøet i noen særlig grad. Dette er helt marginalt i prosessen. Visjonene om de store mulighetene er lite framme. Jeg tror nok at det etter hvert kommer til å bli store strukturelle endringer. Men det blir på samme måte som med helsereformen som jo var en finansreform og ikke en helsereform. Det hele koker ned til å bli en måte å strukturere høyere utdanning på.

Vi skulle riktignok ha et felles seminar med Det medisinske fakultet der de forskjellige utdanningene skulle presentere seg. Dit kom det svært få medisinerne, noen fra odontologi og noen fra psykologi. Flere av

instituttene på medisin var ikke representert. De var så vidt uengasjert at de heller ikke hadde tenkt å si noe. Etter et visst press så sa de likevel litt om hva de dreiv på med. Etter en pause skulle de helsefaglige miljøene presentere seg. Men i løpet av pausen hadde nesten alle medisinerne gått. Da viser de jo med all tydelighet at de har overhodet ingen interesse av det faglige samarbeidet. I den første fasen av fusjonsprosessen har professorer i medisin fryktet for at vi skulle stjele av deres forskningsmidler. Jeg skulle tro de visste bedre hvordan forskningsmidler blir fordelt. Selv et barn vet at midler fra Forskningsrådet blir delt ut til faglige miljøer og til personer som ingen andre personer eller miljøer kan rane fra dem. I det store auditoriet satt det folk i professorstillinger og uttalte seg, nesten som små barn, om hvordan dette kunne ende.

Stikk i strid med intensjonene ved Universitetet, er maktforhold og sosial status innenfor medisin av en slik karakter at det blir vanskelig å oppnå fruktbart faglig samarbeid. Jeg opplever at dette er mye enklere å få til på sykehusene. Høyere utdanning er nemlig mye mer befengt med borgerlig tenkning enn det faktisk er i det praktiske livet. Britt Vigdis Ekelis forskning peker på at profesjonskampene, som det har vært så veldig mye snakk om, i liten grad skjer innenfor enhetene, altså mellom fagpersonene i enhetene i helsevesenet. Det foregår mer mellom forskjellige institusjoner, mellom forskjellige avdelinger og miljø enn det er innad mellom de forskjellige profesjonene som jobber sammen i forskjellige enheter ved klinikken. Igjen tror jeg at academia har blitt mer borgerlig enn vi trodde den ville bli. Jeg leste med interesse Løchens lille bok som han skrev kort før han døde, der han på en måte ser tilbake på sitt liv og gjør opp status for samfunnsvitenskapens plass. Her legger han ikke skjul på de frustrasjonene han opplevde. Løchen var en klok mann, han var min lærer og min venn i den perioden vi satt i styret sammen. Vi hadde plass ved siden av hverandre ved styrebordet og hadde mange både fighter og meningsutvekslinger. Tror jeg skjønner han på en måte. Jeg lærte mye av han. Jeg tror jeg skjønner mye av den frustrasjonen han viser til. Jeg har lagt det frem for folk i det sosiologiske miljøet, men de var veldig lite innstilt på å diskutere dette.

I forbindelse med at Universitetet har feiret sine 40 år, så tenker jeg at deler av denne institusjonens historie fremdeles bør spille en rolle. Vi skal ha et strategiseminar om det nye universitetet 6. februar. Jeg skal være med på en sesjon som heter «Universitetets rolle i freds- og solidaritetsarbeid». Jeg tror at det fortsatt finnes potensiale til at vi kan bli veldig gode på noe av dette. Vi kan være markert i forhold til å støtte solidaritetsbevegelser, og delta i helsearbeid i utlandet. Det finnes enda

mange muligheter. Tromsø har et potensiale til å løfte seg når det gjelder, som jeg synes man har vist i denne perioden med Gaza. Jeg vil her vise til mitt eget miljø, det sykepleiefaglige, som har vist engasjement. Vi har et engasjement og et samarbeid med det kliniske feltet som jeg synes er veldig bra. Dette har styrket seg i de senere årene, og praksis er en viktig del av vår utdanning. Dette elementet har Tromsø prioritert og holdt høyt.

Medisinerne har en modell som inkluderer klinisk praksis i større grad enn de andre universitetene. Jeg kjenner ikke det godt nok til å gi meg inn på en analyse. Men for vår del har dette engasjementet stått sentralt. Nettopp det å være nær det virkelige livet gjør det mulig å se ut over seg selv. Dette har bidratt til at sykehuset og utdanningene har rekruttert folk til solidaritetsarbeid og til hjelpearbeid i utlandet. Det har vært et miljø som også har klart å se ut over seg selv. Der har Tromsø vært bra. Nå er man svært opptatt av hva man skal bli aller best på. Jeg tror at her ligger det et potensiale for Tromsø til å være mye bedre enn mange andre.